

Praktijk

Eerste IBA-vrouwenconferentie

Op Initiatief van de nieuwe IBA-president Diana Kempe werd begin maart in Londen de eerste World Women Lawyers Conference gehouden. Alle mogelijke onderwerpen werden besproken, de sfeer was uitstekend maar botsingen bleven niet uit. Een kort verslag en de neerslag van een belronde achteraf. 'What we all really need is a wife.'

Gladys Koenders
advocaat te Amsterdam

Mensenrechten, netwerken en mantelpak

De maand maart is de maand van de vrouw. De Verenigde Naties heeft 8 maart uitgeroepen tot Internationale Vrouwendag; de *Wall Street Journal* publiceerde op 1 maart een lijst met dertig topdames uit het Europese bedrijfsleven, aangevoerd door Fabiola Arredondo (voormalig CEO van Yahoo) en op 1 en 2 maart hield de International Bar Association (IBA) in Londen haar allereerste conferentie voor vrouwelijke advocaten, de *World Women Lawyers Conference*. Zo'n achthonderd vrouwen uit negentig landen bezochten de conferentie, die gehouden werd in het Hilton Metropole in Londen.

's Morgens waren er plenaire zittingen die gewijd waren aan de thema's 'Vrouwenrechten als mensenrechten' en 'Vrouwen, islam en het recht'. 's Middags werden workshops gehouden, over zeer uiteen-

lopende onderwerpen: 'Privatisering, economische ontwikkeling en armoedeverlichting', 'Vrouwen en toegang tot de arbeidsmarkt', 'Opzetten van een advocatenkantoor', 'Internet en jurisdictie', 'Bankrecht en kapitaalmarkten'.

Deuren openen

De conferentie was het resultaat van de inspanningen van de eerste vrouwelijke IBA-president, Diana Kempe, die vorig jaar werd gekozen. Ze reikte aan het eind van de conferentie een prijs uit aan Helvi Sipila (Helsinki 1915), die als invloedrijk en voorbeeldig juriste onder andere in 1975 de eerste VN-conferentie voor de verbetering van de positie van vrouwen organiseerde. Kempe: 'Zij heeft het niet alleen zelf gemaakt, maar heeft in haar hele loopbaan ook naarstig de noodzakelijke stappen gezet om voor vrouwen deuren te openen.'

Boeiend was de bijeenkomst over internet en jurisdictie. Gewapend met een illustratief reclamefilmpje en een casus belichtte mevrouw Ann Ryan Robertson, attorney in Houston, Texas, de consequenties van het verrichten van transacties door middel van een interactieve website, en de bepaling dan wel de keuze van jurisdictie voor transacties verricht op het internet.

De sfeer tijdens de conferentie was uitstekend, zodat er natuurlijk ook veel kansen waren om te netwerken. De sfeer was onmiskenbaar goed, de bezoeksters spraken elkaar vertrouwelijk aan. Een advocate uit Joegoslavië wisselde koetjes en kalfjes uit met een advocate uit Samoa. Het mantelpakje van

Annemarie den Tex (beëdigd in 1994) van Nauta Dutilh was zelf spreekster, over het geven van *legal opinions* bij financiële transacties. Ze nam verder niet aan het congres deel maar maakte wel de heel uitgebreide borrel na afloop mee. 'Men vond het congres een enorm succes. Je leert veel mensen kennen; ik zie zoiets vanuit netwerkoogpunt wel zitten. Ik hoorde dat veel mensen deze conferentie serieuzer vonden dan de IBA-conferenties waar ook mannen zijn. Hier op kantoor is er trouwens van tevoren wel veel gelachen over de vrouwenconferentie. Dan zei ik gewoon: jullie zijn jaloers.'

Foto's: IBA

irzetjes: LH

Praktijk

Het komt nog vaak voor dat vrouwen op de werkplek een vrouwelijke nieuwkomer tegenwerken

een Finse advocate ving de meeste blikken, blauw krijtstreep afgezet met langharig bont. Veel vrouwen lieten zich en groupe fotograferen om een herinnering te hebben aan de conferentie en de nieuwe vriendinnen.

Tegenwerken

Ondanks de zusterlijke sfeer waren er toch ook momenten van kritiek. Zo werd tijdens de bijeenkomst over 'Vrouwenrechten als mensenrechten' opgemerkt dat het nog vaak voorkomt dat op de werkplek vrouwen een vrouwelijke nieuwkomer tegenwerken. Vrouwen zijn soms zelf een remmende factor in de bevordering van vrouwen in hun carrière. Sterker nog, een vrouw die een vrouwelijke nieuwkomer niet actief aanmoedigt handelt evenzo verwijtbaar. In Nederland waar bij de advocatenkantoren slechts tien procent van het aantal compagnons vrouw is, is dit geen overbodige luxe. Ook het panellid mevrouw Shaheen Sardar (Vrouwencommissie Pakistan) was kritisch. Zij richtte haar kritiek op rechtsgeleerde vrouwen in islamitische rechtsstelsels en merkte op dat zij moeten en kunnen bijdragen aan een pro-vrouw interpretatie van de sharia, de

islamitische wetten. Door de huidige interpretatie worden in sommige islamitische landen de kinderen bij echtscheiding in de regel toegewezen aan de man, zelfs in schrijnende gevallen als die van mishandelende vaders; dit terwijl de bronnen van de sharia de voogdij over kinderen aan de vader niet dwingend voorschrijven.

Protest gesmoord

De organisatrices van de conferentie stond geen platform voor politieke discussie voor ogen. Tijdens de plenaire bijeenkomst over vrouwen, islam en het recht maakte het panellid mevrouw Mervat-Al Tellawi, secretaris-generaal van de Egyptische Vrouwenraad, opmerkingen over de behandeling van Palestijnse vrouwen in Israëlische gevangenissen. Hiertegen kwamen de Israëlische gedelegeerden in het geweer. Het betoog van Mervat-Al Tellawi werd onderbroken door het protest van een Israëlische advocate in de zaal. Zij werd tot stilte gemaand; de Israëlische groep kreeg geen gelegenheid om haar bezwaren te uiten. In tegenstelling tot de andere sessies was er geen gelegenheid voor *Questions and Answers*.

De zaal was enigszins verbluft; na afloop waren de vrouwen vervuld van gemengde

Mrs. Kempe en mrs. Sipila

Diana Gunckel (1996) en Gine Nauta (2000) bezochten de IBA-conferentie 'omdat het interessant was om mee te maken, zo'n grote conferentie voor vrouwelijke advocaten'. Ze gingen naar de bijeenkomsten over mondiale economie en mondiale jurisdictie en over bankrecht en kapitaalmarkten, 'want wij [Holland en Van Gijzen] zijn een ondernemingsgericht kantoor.' Het kantoor betaalde hun bezoek. Ze zagen heel verschillende vrouwen. 'Vrouwen die ik hier in de ondernemingspraktijk meemaak treden toch weer heel anders op dan een advocate die zich in Bangladesh inzet voor mensenrechten en rechten van vrouwen', aldus Diane Gunckel.

'Je spreekt misschien toch wat vrijer, opener als je onder vrouwen bent', zegt Gine Nauta; 'je hebt wat meer blijken van herkenning', vult Gunckel aan. 'Er waren wel erg veel spreeksters, daardoor was er weinig tijd om vragen te stellen', merkt Nauta op. 'En omdat het niveau pittig was, zou meer tijd voor de sessies beter zijn geweest', besluit Gunckel.

Het incident met de Israëliërs hebben ze niet zelf meegemaakt maar het maakt volgens hen het congres alleen maar aantrekkelijker: een groot congres met serieuze onderwerpen en dus ook botsingen.

Als het keuvelen niet samengaat met discussiëren over wereldproblemen, kan de dame uit Samoa evengoed theedrinken in de orchideeëntuin van de lokale balievereniging

**Juristes in
islamitische
rechtstelsels
kunnen bijdragen
aan een pro-vrouw
interpretatie van de
sharia**

Joanne Kellermann (1984) is al jaren actief in de IBA. Ze heeft al diverse IBA-congressen meegemaakt en vond dat de vrouwenconferentie relatief weinig was gericht op sociale activiteiten. 'Het ging iedereen om de inhoud, de deelnemers lieten minder onderdelen van het programma zitten dan bij andere IBA-congressen. De opkomst was heel goed en er waren veel vrouwen uit Afrika; de sprekers waren goed en het was goed georganiseerd.' Vanwaar eigenlijk deze vrouwenconferentie? 'In veel landen kunnen vrouwen ons beroep moeilijker uitoefenen dan mannen. En sowieso missen vrouwen iemand die de boel thuis regelt, zoals Diana Kempe zegt: *'What we all really need is a wife.'*

Saskia Dikkers (1993) van Dikkers & Boersema uit Vlaardingen vond het meest opvallende aan het congres dat het was gelukt om zoveel vrouwelijke advocaten uit alle hoeken van de wereld te mobiliseren. De bijeenkomsten waren haar niet juridisch genoeg. 'In de bijeenkomst over *Family and individual rights law* werd bijvoorbeeld met een filmpje duidelijk gemaakt dat kindermishandeling bestaat; maar dat wisten we al.' De bijeenkomst over vrouw en islam vond ze wel leuk. 'Het

gevoelens. Een Zuid-Afrikaanse advocate meende dat de Israëliërs begrijpelijkerwijs niet het woord kregen, het had de sfeer wel eens kunnen verpesten. Ten tijde van de strijd tegen de apartheid grepen Zuid-Afrikanen iedere gelegenheid aan om gehoor te vinden, nu willen ook zij blijkbaar in goede sfeer genieten van hun cheesecake.

Anderen, waaronder ikzelf, hadden de reactie van de Israëliërs graag willen horen. Niet alleen omdat het erg verhelderend is een conflict toegelicht te krijgen door beide kampen, bovendien door beroepsgenoten, maar ook omdat een gek gevoel je bekruipt als advocaten elkaar de vrije meningsuiting en het recht van hoor en wederhoor ontzeggen. Dat de discussie uit de hand zou lopen stond allerm minst vast, dat bleek bijvoorbeeld op de eerste dag uit de goede contacten tussen een Jemenitische en een Israëliëse advocate. Bovendien zou de *moderator*, CNN-journa-

leek of de spreekster haar lezing op het laatste moment had gewijzigd; ze was wat nerveus; misschien ontstond ook daardoor die rel.'

Ze heeft er aardige contacten opgedaan. 'Ik heb aan een Afrikaanse advocate uitgelegd hoe onze stichting Deringelden werkt, dat vond ze een interessante oplossing. En als je nu bijvoorbeeld in Turkije iets met een echtscheiding moet regelen, dan ken je iemand die je eens kunt mailen.'

liste Christiane Amanpour, bekend van haar reportages over de Golfoorlog, krachtadig hebben opgetreden tegen ongefundeerde of beledigende taal van welke zijde dan ook.

De Israëliërs lieten het er overigens niet bij zitten en deelden een pamflet uit waarin zij hun teleurstelling kenbaar maakten over de gang van zaken.

Verhaal in orchideeëntuin

Of deze nieuwe internationale vrouwelijke advocatenclub een succes wordt is mijns inziens afhankelijk van de mate waarin de organisatrices in de toekomst in staat blijken het gezellig keuvelen en het discussiëren over wereldproblemen te verenigen. Zo niet, dan kan de dame uit Samoa net zo goed thee drinken in de orchideeëntuin van haar lokale balievereniging. Dit jaar heeft ze in ieder geval een verhaal te vertellen aan de thuisblijvers.